

گذری بر ادبیات کودکان و نوجوانان

منوچهر علی پور

انتشارات پگاه الوند

علی پور، منوچهر

گذری بر ادبیات کودکان و نوجوانان / منوچهر علی پور

تهران، پگاه الوند، ۱۳۹۳

ISBN ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۶۵-۶-۱

۱۳۶ ص.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات قیبا.

کتاب نما: به صورت زیر نویس.

۱. ادبیات کودکان و نوجوانان - تاریخ و نقد. الف. عنوان.

۷۷ع ۲ / PN1۰۰۹

رده دیویی: ۸۰۸/۰۶۸

کتابخانه ملی ایران

۲۳۷۲۰۷۴



انتشارات پگاه الوند

تهران، صندوق پستی: ۱۷۱۸۵-۱۱۴، تلفن: ۸۸۸۱۳۰۵۹ و ۹۱۲۶۱۱۵۱۲

گذری بر ادبیات کودکان و نوجوانان

مؤلف: منوچهر علی پور

زیر نظر شورای بررسی

چاپ خانه گلرنگ * لیتوگرافی صدف * صحافی پیوند

نوبت چاپ نخست ۱۳۹۳ * شمارگان ۱۰۰۰ نسخه

قیمت ۸۰۰۰ تومان * شماره نشر ۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۱۶۵-۶-۱

فهرست

صفحه	عنوان
۷	پیشینه
۱۰	فصل اوّل: کلیّات - ملاحظات نظری
۱۲	- تعریف ادبیّات کودکان
۱۶	- مروری بر تاریخچه‌ی ادبیّات کودکان در جهان
۲۲	- گذری در پیشینه‌ی ادبیّات کودکان در ایران
۳۸	- گذری در ادبیّات نوین کودکان در ایران
۴۳	- ادبیّات عامّه و شفاهی و نقش آن در شکل‌پذیری ادبیّات کودک
۵۲	- اهداف، ویژگی‌ها و ضرورت توجه به ادبیّات کودک
۵۹	فصل دوم: انواع ادبیّات کودکان
۶۳	الف) ادبیّات منظوم کودکان
۶۳	۱. لالایی
۶۷	۲. مثل
۷۰	۳. منظومه
۷۷	۴. ترانه‌های عامیانه
۹۰	۵. شعر

عنوان

صفحه

ب) ادبیات مشور کودکان	۹۱
۱. افسانه	۹۱
۲. داستان	۱۰۹
۳. حکایت	۱۱۷
۴. قصه	۱۱۹
۵. نمایش	۱۲۳
۶. نوشته‌های غیرداستانی	۱۳۰
۷. منابع و مآخذ	۱۳۵

پیشینه

ادبیات فارسی این کهن مرز و بوم، با پیشینه‌ای بسیار غنی و ارزشمند، بی گمان یکی از شگفت‌آورترین و پرافتخارترین گنجینه‌های فرهنگی و ادبی جهان است و تاریخ ادبیات جهان با آثار گرانسنگ بزرگ شاعرانی همچون فردوسی، خیام، مولوی، سعدی و حافظ و ... آبرو می‌گیرد. و اگر اثر ورجاوند و بی مانند رزمی سرای بزرگ توس، فردوسی، و یا آثار ارجمند راز آشنای بلخ، ملای رومی، نبود بی گمان نه تنها، ادبیات ایران زمین، بر ستیغ قلّه‌ی جهان خوش نمی‌درخشید، حتی ادبیات جهان نیز کاستی‌هایی داشت.

اما ادبیات ایران زمین که چونان درخت کهنسال پربر و باری است که در ژرفای فرهنگ دیرسال این دیار ریشه دوانیده است، همان اندیشه‌های پاک و بی‌آلایش راد مردانی است که فرهنگ ساز بوده و استوار و ستر به گسترش فرهنگ ناب این بوم و بر پرداخته‌اند که پژوهش در این زمینه، به گمان من، امری پسندیده و حتی مقدّس است.

ولی ادبیات کودکان، که از دل ادبیات رسمی کشور سربرآورده است، به ظاهر دارای سابقه‌ی کهن نمی‌باشد؛ هر چند بسیاری از شاعران صاحب

سبک پیشین "کودکانه"هایی سروده‌اند، اما هیچ‌گاه برای کودکان، به سخن سرایی دست نزدند و این گونه است که ادبیات کودکان به طور رسمی نمی‌تواند دارای سابقه‌ی درخشانی باشد.

ادبیات کودکان، امروزه بخش وسیعی از ادبیات جهان را تشکیل می‌دهد و شاعران و نویسندگان بزرگی، در این گیتی پهناور برای کودکان قلم فرسایی کرده و آثار پربغزی را از خویشان به یادگار نهاده‌اند. اما هنوز آن گونه که بایسته و شایسته‌اش می‌باشد، حقش ادا نشده و پژوهش‌های علمی فراوانی در راستای شناسایی و یا معرفی آن صورت پذیرفته است.

به هر روی، از آن جایی که آشنایی با ادبیات کودکان در این روزگاران بسیار ارزشمند و در عین حال، ضروری می‌باشد، بنابراین تلاش کردم در این جستار گونه، به طور مختصر، نخست از دیدگاه برخی از صاحب‌نظران تعلیم و تربیت به تعریف ادبیات کودکان بپردازم؛ سپس با نگاهی گذرا به تاریخچه‌ی ادبیات کودکان در ایران و جهان، ادبیات نوین کودکان را در ایران بررسی و آنگاه اهداف، ویژگی‌ها و ضرورت توجه به آن را بنمایانم.

همین طور، انواع ادبیات کودکان از جمله مواردی است که در این کتاب به آن پرداخته‌ام بدین صورت که نخست ادبیات منظوم کودکان را دسته‌بندی کرده و با نگاهی اجمالی، لایلی، متل، منظومه، ترانه‌های عامیانه و شعر کودک را واریسی کرده‌ام و تلاش نمودم با ارائه‌ی نمونه‌هایی از آن‌ها، این

گونه‌های منظوم ادبیات کودکان را بهتر بشناسانم و پس از آن، به دسته‌بندی ادبیات مثنوی کودکان پرداختم و تلاش کردم با تعریف مختصری از گونه‌های ادبیات مثنوی کودکان به شناساندن آن بپردازم.

چشم آن دارم، اگر چه این کتاب، مقدمه‌یی است کوتاه در زمینه‌ی آشنایی با ادبیات کودکان، رهگشای تمامی مربیان و معلمان باشد که سعی همواره‌ی شان بر آن است تا به گسترش و معرفی ادبیات کودک ایران زمین بپردازند و آن را به دیگران بیاموزانند.

ناگفته نماند در این جستار کوتاه، راهنمایی‌های استادان بزرگوارم، دکتر قدمعلی سرامی، شاعر، نویسنده و پژوهشگر پرمایه و پر تلاش امروز، همچنین دکتر سید یحیی یثربی، نویسنده و پژوهشگر گرانسنگ و نکته سنج این روزگار، چراغ راهم بوده که پیوسته، پاسگزارشان خواهم بود.

منوچهر علی‌پور

پاییز ۷۷.